

"UMUMIY TA'LIM MAKTABLARI MUSIQA MADANIYATI DARSINI
OLIB BORISHDA PEDAGOGIK OMILLARI"

"ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ УРОКОВ
МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ
ШКОЛАХ"

"PEDAGOGICAL FACTORS IN CONDUCTING MUSIC CULTURE
LESSONS IN GENERAL EDUCATION SCHOOLS"

Qurbonaliyeva Sohiboxon Xolmuhammad qizi

Farg'ona davlat universiteti 2-bosqich magistranti.

abdullayevabashoratxon31@gmail.com (+998942727558)

ORCID ID 0009-0004-8911-1467

Anotatsiya: *Ushbu maqolada umumiy ta'lim maktablarida musiqa madaniyati darslarini samarali olib borishda muhim pedagogik omillar yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *musiqa ta'limi, pedagogika, madaniyat, maktab, o'qituvchi, uslub.*

Аннотация: *В статье рассматриваются важные педагогические факторы эффективного преподавания музыкальной культуры в общеобразовательных школах.*

Ключевые слова: *музыкальное образование, педагогика, культура, школа, учитель, метод.*

Annotation: *The article highlights key pedagogical factors for effectively teaching music culture in general education schools.*

Keywords: *music education, pedagogy, culture, school, teacher, method. Umumiy ta'lim maktablari musiqa madaniyati darslarini olib borishda pedagogik omillari*

KIRISH

Musiqa va san'atning o'sib kelayotgan yosh avlod uchun ma'naviy taffakurni shakllantirish vositasi ekanligini hamda , barkamol avlodning estetik va axloqiy tarbiyasini shakllantirishda tutayotgan o'rnini ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilish va o'rganish chora tadbirlari muhim ahamiyat kasb etadi. Agar musiqa ta'limi darslarining tashkil etilishini Maktabgacha ta'lim muassasalarida yoki umumiy o'rta ta'lim maktablarida va nogironligi bor bolalar tarbiyalanadigan internatlarda, xususan Soqov maktablari(eshitish qobiliyatini yo'qotgan bolalar) yoki ko'zi ojiz

bolalar ta'lim oladigan maktablarda va shu kabi ta'lim dargohlarida tashkil etilgan musiqa madaniyati darslarining dolzarbligi foydalari va ahamiyati haqida so'z yuritish joizdir. E'tiborli jihat shundaki musiqa madaniyati darslari mamlakatimizda umumiy o'rta ta'lim maktablarida birinchi sinfdan to yettinchi sinfga qadar ya'ni (yetti yoshdan O'n to'rt yosh) gacha bo'lgan bolalar uchun haftada bir marta tashkil etilgan.

Musiqaning Bolalarga pedagogik ta'siri quidagicha

1. Musiqa madaniyatining tarbiyaviy ahamiyati

Ma'naviy va estetik tarbiyanin rivojlantirishda musiqa madaniyatidan foydalanish eng samarali uslub hisoblanadi. Ya'ni musiqa bolalar va yoshlarning ruhiy-ma'naviy olamini boyitadi, estetik didini shakllantiradi. O'zbek milliy va jahon musiqiy merosi orqali ular madaniyatga nisbatan hurmat va qadriyatlarni his qiladilar. Axloqiy tarbiya: Musiqa madaniyati orqali o'quvchilar axloqiy normalar va ijtimoiy qadriyatlarni angelaydi. Musiqa, ayniqsa, milliy kuylar va qo'shiqlar orqali yoshlarni o'z milliy madaniyatiga yaqinlashtiradi.

Musiqa madaniyati tarbiyasi inson hayotida muhim o'rin tutadi, chunki musiqa faqat estetik zavqni uyg'otib qolmay, balki insonning ma'naviy kamolotiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Quyida musiqa madaniyatining tarbiyaviy ahamiyati haqida asosiy jihatlarni ko'rib chiqamiz:

1. Ma'naviy tarbiya

Inson ruhiyati va his-tuyg'ulariga ta'sir: Musiqa inson qalbini muloyimlashtirib, ezgulik, mehr-oqibat, insonparvarlik tuyg'ularini shakllantiradi. Madaniy merosni o'rganish: Milliy musiqa asarlarini tinglash orqali yoshlar o'z milliy madaniyatini chuqurroq anglaydi va hurmat qiladi.

Ijobiy xarakter shakllanishi: O'zbek mumtoz musiqa an'analari orqali inson o'zida sabr, kamtarlik va muloyimlikni tarbiyalaydi.

2. Estetik tarbiya

Go'zallikni qadrlash: Musiqa orqali yoshlar estetik go'zallikni his qilishni va qadrlashni o'rganadilar.

San'atni tushunish: Turli musiqa janrlarini o'rganish yoshlarning musiqiy bilimlarini boyitadi va san'atga qiziqishini oshiradi.

3. Intellektual rivojlanish

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish: Musiqa mashg'ulotlari tafakkur qilish, yangi g'oyalar yaratish va ijodiy qobiliyatni oshiradi.

O'qish va ishlashda muvaffaqiyat: Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqa bilan shug'ullanuvchi insonlarning intellektual darajasi va akademik ko'rsatkichlari ko'proq bo'ladi.

4. Axloqiy tarbiya

Jamiyatda o'zini tutish madaniyati: Musiqa orqali axloqiy qadriyatlar o'rgatiladi, ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usi shakllanadi.

Birlik va birdamlikni anglash: Xorijiy va milliy musiqalarni tinglash madaniyatlararo muloqot va hurmatni rivojlantiradi.

5. Psixologik tarbiya

Stress va hissiy muvozanatni saqlash: Musiqa tinglash yoki ijro etish insonning psixologik holatini yaxshilaydi, stressni kamaytiradi.

Hayotiy energiyani oshirish: Ritimli va quvnoq musiqalar shijoat va quvvat bag'ishlaydi. Demak musiqa madaniyatining tarbiyaviy ahamiyati jamiyatda har bir insonning ma'naviy, estetik va axloqiy rivojlanishida beqiyosdir. Bu esa insonlarni nafaqat o'z madaniyatini sevishga, balki butun dunyo san'ati va madaniyatini qadrlashga o'rgatadi. Shu sababli, musiqa ta'limi va tarbiyasiga alohida e'tibor qaratish har bir jamiyatning muhim vazifasidir. Agar shu mavzuni kengaytirish yoki aniq bir qismiga e'tibor qaratish kerak bo'lsa, aytib o'ting.

2. Musiqa orqali shaxsiy va ijtimoiy qobiliyatlarni rivojlantirish

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish: Musiqa yosh avlodda ijodiy tafakkur, tasavvur va intuitiv fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Yoshlarning musiqiy ijro san'ati va qo'shiq kuylash orqali o'zini ifoda qilishlari ularda o'ziga ishonch va ijodiy yetuklikni rivojlantiradi. Muloqot va hamkorlik ko'nikmalari: Guruhda musiqiy mashg'ulotlar o'tkazish orqali talabalarda jamoaviy ishlash va ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish imkoniyati yuzaga keladi. Musiqa orqali shaxsiy va ijtimoiy qobiliyatlarni rivojlantirish masalasi keng ko'lamli va muhim mavzulardan biridir.

Musiqa insonning nafaqat individual qobiliyatlarini, balki jamiyat bilan o'zaro munosabatlarini ham shakllantirishga yordam beradi. Quyida bu boradagi asosiy jihatlar keltirilgan:

1. Shaxsiy qobiliyatlarni rivojlantirish

Ijodiy qobiliyatlarni oshirish. Fantaziya va tasavvurni rivojlantirish: Musiqiy asarlarni ijro etish yoki tinglash jarayonida inson o'z tasavvurini ishga soladi. Yaratish qobiliyatlari: Kompozitsiya yaratish va improvizatsiya qilish ijodkorlikni rivojlantiradi. Intellektual rivojlanish. Diqqatni jamlash: Nota o'qish va asar ijro etish konsentratsiyani oshiradi. Analitik fikrlash: Musiqa tuzilmasini o'rganish mantiqiy tafakkur qobiliyatini mustahkamlaydi. Emotsional barqarorlik. Stressni boshqarish: Musiqa tinglash insonni tinchlantiradi va stressni kamaytiradi. Hissiy ifoda: O'z his-tuyg'ularini musiqa orqali ifoda qilish insonning ichki dunyosini boyitadi.

d) Intizom va mashaqqatga chidamlilik

Musiqiy mashqlar davomida sabr-toqat va mehnatsevarlik qobiliyatlari rivojlanadi.

2. Ijtimoiy qobiliyatlarni rivojlantirish

a) Jamoa bilan ishlash ko'nikmalari

Xorda yoki ansamblda ishtirok etish: Birgalikda musiqa ijro etish jamoaviy mas'uliyatni va muvofiqlikni o'rgatadi.

Rahbarlik qobiliyati: Dirijyorlik yoki jamoani boshqarish orqali liderlik ko'nikmalari shakllanadi. b) Muloqot ko'nikmalari

O'zaro fikr almashish: Musiqa o'qitish yoki ijro etish davomida boshqa insonlar bilan muloqot qilish imkoniyati oshadi.

Madaniyatlararo muloqot: Turli millatlar musiqasi orqali boshqa madaniyatlarni anglash va hurmat qilish rivojlanadi.

c) Ijtimoiy mas'uliyatni his qilish

Jamiatga foyda keltirish: Musiqa orqali insonlar hayotini go'zalroq qilish, xayriya konsertlari o'tkazish ijtimoiy ongini oshiradi.

Musiqa yosh avlodni har tomonlama barkamol tarbiyalashda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. U nafaqat ijodiy tafakkur, tasavvur va intuitiv fikrlashni rivojlantiradi, balki shaxsiy va ijtimoiy qobiliyatlarni ham shakllantiradi. Musiqiy faoliyat orqali yoshlar o'zlarini erkin ifoda qilishni o'rganadilar, jamoa bilan ishlash, muloqot qilish, rahbarlik qilish va madaniy qadriyatlarni anglash ko'nikmalarini egallaydilar. Shu tariqa, musiqa nafaqat estetik tarbiya vositasi, balki barkamol insonni tarbiyalashda pedagogik ahamiyatga ega kuchli omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008.
2. Qodirov N., Yo'ldoshev A. Musiqa ta'limi metodikasi. – T.: O'qituvchi, 2009.
3. Sharipova D. Musiqa madaniyati va tarbiya. – T.: Fan, 2017.
4. Yusupova M. Bolalar musiqa psixologiyasi. – Farg'ona: FSPI, 2020.
5. Farobiy. Musiqa ilmi haqida kitob. – T.: Gafur G'ulom nomidagi nashriyot, 1993.
6. Shaxnoza K. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – T.: Fan va texnologiya, 2021.
7. Axmedov B., Islomova G. San'at va madaniyat nazariyasi. – T.: San'at, 2016.

8. Абдуллин Э.А. Музыкальное воспитание и развитие личности. – М.: Просвещение, 1983.
9. Hallam S. The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. – International Journal of Music Education, 2010.
10. Swanwick K. Teaching Music Musically. – Routledge, 2002.

